

Lietuvos atstovams Europos Parlamente: *Petrui Auštrevičiui, Liudui Mažyliui, Rasai Juknevičienei, Pauliui Saudargui, Virginijui Sinkevičiui, Dainiui Žalimui, Vyteniui Povilui Andriukaičiui, Vilijai Blinkevičiūtei, Petrui Gražuliui, Valdemarui Tomaševskiui, Aurelijui Verygai*
Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Teisėjų Tarybai
Lietuvos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
Visuomenei
Žiniasklaidai

TAUTOS FORUMO PAREIŠKIMAS

Dėl sistemingų Lietuvos Respublikos suverenitetą pažeidžiančių veiksmų
ir Europos Sąjungos Teisingumo teismo sprendimo

2026 m. kovo 2 d.
Vilnius

Vasario 3 d. Tautos forumas pasmerkė Lietuvos atstovų *Dainiaus Žalimo, Petro Auštrevičiaus, Rasos Juknevičienės, Liudo Mažylio, Pauliaus Saudargo bei Virginijaus Sinkevičiaus* veiksmus, nukreiptus prieš Lietuvos Respublikos suverenitetą. Šie asmenys delegavo Lietuvos valstybės vidaus sprendimų teisę Europos politinėms struktūroms, o Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją „*Dėl bandymo perimti Lietuvos visuomeninį transliuotoją ir grėsmės demokratijai Lietuvoje*“. Minėta rezoliucija buvo akivaizdžiai įvykdyta politinė intervencija į Lietuvos vidaus teisinę ir politinę sistemas, paneigiant Lietuvos valstybės Konstitucijos viršenybės principą, pažeidžiant aukščiausiąją lietuvių tautos suverenią galią per savo demokratiškai išrinktus atstovus savarankiškai spręsti svarbiausius valstybės vidaus klausimus (Konstitucijos 4 str.).

Po šios EP rezoliucijos Tautos forumas pareikalavo, kad ES institucijos gerbtų Lietuvos Respublikos suverenitetą ir nesikištų į jos vidaus reikalus, o Lietuvos politiniai atstovai tarptautinėse institucijose gintų savo valstybės konstitucines teises, jų neteisėtai neperdavintų išorės politiniams subjektams.

Tačiau 2026 m. vasario 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) paskelbė sprendimą byloje C-48/24 dėl reikalavimo Vilniaus Tarptautinės mokyklos personalui turėti Nacionalinės švietimo agentūros patikrinimo pagrindu išduotus pažymėjimus, patvirtinančias lietuvių kalbos mokėjimą valstybinės kalbos įstatymo numatytu lygiu (toliau – Sprendimas).

To pagrindu tapo 2022 m. Valstybinės kalbos inspekcijos patikrinimas dėl Valstybinės kalbos įstatymo reikalavimų užtikrinimo Vilniaus tarptautinėje mokykloje. Patikrinimo metu Inspekcija nustatė, kad kai kurie mokyklos darbuotojai, tarp jų direktorius, nėra išlaikę lietuvių kalbos egzamino ir negali pateikti pažymėjimų, įrodančių, kad moka kalbą tokios įstaigos darbuotojams privalomu mokėti lygiu.

Ginčas buvo sprendžiamas Lietuvos Respublikos teismuose, o ESTT šios bylos ėmėsi gavęs minėtą ginčą paskutine instancija nagrinėjančio Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo prejudicinį klausimą dėl Lietuvos teisės aktų suderinamumo su Sąjungos teise.

ESTT nusprendė, kad Valstybinės kalbos įstatymu „ribojama [verslo] įsisteigimo laisvė.“ Anot ESTT Sprendimo, dėl šio įstatymo kitų ES valstybių narių piliečiams „gali tapti mažiau patrauklu Lietuvoje steigti ir valdyti ugdymo įstaigą siekiant vykdyti ugdymo programas ne lietuvių kalba.“

Sprendime pripažįstama, kad Valstybinės kalbos įstatymas „yra tinkamas tikslui – saugoti ir puoselėti šios Valstybės narės oficialiąją kalbą“. Pasak ESTT Sprendimo, „iš tiesų juo asmenys, kuriems taikomas šis reikalavimas, skatinami šia kalba bendrauti su mokiniais, jų tėvais ir visuomene apskritai, o administracijos darbuotojai – atitinkamai su nacionalinėmis administracinėmis institucijomis.“

Vis dėlto ESTT konstatavo, kad „nors nacionalinės teisės aktai atrodo tinkami teisėtam tikslui – saugoti ir puoselėti lietuvių kalbą – užtikrinti, jais gali būti pažeista įsisteigimo laisvė dėl atitinkamų darbuotojų šios kalbos mokėjimo įrodinėjimo tvarkos ir dėl to, kad nenustatyta jokių šio kalbos reikalavimo išimčių“. Teismas galiausiai pripažino, kad šalies įstatymas, pagal kurį įpareigojama pateikti Nacionalinės švietimo agentūros išrašytą pažymėjimą, patvirtinantį, kad Lietuvos teritorijoje organizuojamas kalbos egzaminas yra išlaikytas, viršija tai, kas būtina jo teisėtam tikslui pasiekti.

Taigi galutinė ESTT išvada – šalies įstatymas nėra proporcingas siekiamam tikslui. Tuo buvo pasakyta: Valstybinės kalbos įstatymo reikalavimas pateikti Nacionalinės švietimo agentūros išduodamą pažymėjimą apie išlaikytą kalbos egzaminą ir jos mokėjimą reikiamu lygiu yra perteklinis.

Tautos Forumas konstatuoja:

Šis ESTT Sprendimas yra prieštaringas ne tik dalykiniu bei teisiniu požiūriu ir rodo kryptingą ES institucijų intervenciją riboti ir naikinti nacionalinių valstybių suverenitetą. Dar daugiau, jis laikytinas politinio cinizmo pavyzdžiu, nes Sprendime sąmoningai yra iškraipoma Valstybinės kalbos įstatymo paskirtis ir prasmė, traktuojant įstatymą kaip priemonę „skatinti“ savanoriškai vartoti valstybinę kalbą.

Tuo tarpu Valstybinės kalbos įstatymo 4 straipsnis imperatyviai nustato, kad *visos Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą bei techninius dokumentus tvarko valstybine kalba. Lietuvos Respublikoje paslaugas teikiantys juridiniai ir fiziniai asmenys, kitos organizacijos ir jų padaliniai, užtikrina tiesioginį gyventojų aptarnavimą valstybine kalba, išskyrus Mokslo ir studijų įstatyme numatytais atvejais (7 (1) straipsnis). Visi fizinių ir juridinių asmenų sandoriai sudaromi valstybine kalba. Sandoriai su užsienio valstybių fiziniiais ir juridiniais asmenimis sudaromi valstybine bei kita kalba (9 str.). Bet kokie veiksmai prieš Lietuvos Respublikos Konstitucijos nustatytą valstybinės kalbos statusą neleistini. (24 str.).*

Tokiu būdu ESTT Sprendimas ne tik panaikino Valstybinės kalbos įstatymo pamatines normas, bet paneigė patį lietuvių kalbos valstybinį statusą, sugriaudamas galimybę objektyviai įvertinti kalbos mokėjimo lygį ir skirti sankcijas už jos nemokėjimą. Sprendimu tuo pačiu likviduojamos teisinės ir praktinės paskatos mokytis ir vartoti valstybinę lietuvių kalbą, kurios vartojimas, kaip SSRS okupacijos laikais, iš įstatyminės prievolės faktiškai paverčiamas asmens „geros valios“ ir „savanoriško apsisprendimo“ reikalu.

Pabrėžtina, kad ESTT Sprendimas yra grindžiamas ne ideologiniais ir politiniais žmogaus teisių apsaugos motyvais, bet verslo interesų gynimo argumentu. Pasirenkant šį argumentą siekta išvengti kolizijos tarp Lietuvoje reziduojančių individų iš kitų šalių pretenzijų reikalauti „teisės“ vartoti jiems „patogią“ kalbą ir lietuvių tautos teisės bei valstybės pareigos apsaugoti valstybinę kalbą kaip kultūrinės integracijos bei pilietinės sanglaudos pagrindą, užtikrinant privalomą valstybinės lietuvių kalbos vartojimą visose viešojo gyvenimo srityse. Tokiu būdu Sprendimu privataus transnacionalinio verslo interesai buvo iškelti virš Lietuvos Respublikos įstatymų, buvo suvaržytas valstybinės kalbos vartojimas, taip pat buvo pažeminta lietuvių tauta ir pasityčiota iš lietuvių kalbos, traktuojant Lietuvą ne kaip suverenią valstybę, bet kaip nevertų dėmesio „čiabuvių“ gyvenamą „švietimo verslo darymo“ teritoriją.

Iškalbinga tai, kad apie šį ESTT Sprendimą Lietuvos viešojoje erdvėje nutylima, nors tačiau juo faktiškai yra naikinamas lietuvių kalbos valstybinis statusas Lietuvos Respublikos institucijų akredituotoje Vilniaus Tarptautinėje mokykloje, traktuojant ją kaip privačią ir valstybės kalbinei jurisdikcijai nepavaldžią švietimo verslo įstaigą.

Šis precedentas yra pavojingas ir kelia tiesioginę grėsmę ne tik Lietuvos, bet ir kitų Baltijos šalių nacionaliniam saugumui. ESTT Sprendimu kuriamas precedentas – teisiškai atveriamas kelias ne tik Lietuvoje, bet ir kaimyninėse Baltijos valstybėse plėtoti tinklą privačių mokyklų, kuriose būtų „teisėtai“ nevartojamos šių šalių valstybinės kalbos. Sudaromos šiltnamio sąlygos steigti tokias mokyklas paverčiant jas kalbiškai ir kultūriškai uždalais „Baltijos šalyse mėginamų dirbtinai sukurti „multikultūrinių“ visuomenių

getais. Kaip parodė SSSR okupacijos patirtis, turinčios privilegiją atsiriboti nuo titulinų tautų kalbų švietimo ir ugdymo įstaigos neišvengiamai taptų susvetimėjusių bei nelojalių valstybėms kolonistų ugdymo židiniais.

Kita vertus, tai dar kartą patvirtina teiginius, jog stiprėja ES institucijų centralizuota sprendimų galia, ribojanti nacionalinių valstybių kompetenciją ir siaurianti jų savarankiškumo ribas. Dangstantis verslo interesų gynimu toliau siaurinamas valstybių narių suverenitetas, griauinama jų kalbinė bei kultūrinė tapatybė ir ant biurokratinės centralizacijos aukuro aukojami net gyvybiniai šalių nacionalinio saugumo interesai. **Pažymėtina, kad tokia tendencija akivaizdžiai prieštarauja pagrindinės Lietuvos strateginės partnerės ir svarbiausios saugumo garantės – Jungtinių Amerikos Valstijų – paskelbtai nacionalinio suvereniteto atkūrimo doktrinai, pagal kurią Europos tautų suverenitetas paskelbtas vienu iš JAV politikos Europoje prioritetų.**

Tautos forumas pažymi:

- 2021 m. spalio mėn. Lenkijos Konstitucinis Tribunolas paskelbė sprendimą (byla K 3/21), kuriame Tribunolas dar kartą patvirtino Lenkijos Konstitucijos viršenybę prieš ES teisę. Nors Lenkija laikosi savo įsipareigojimų pagal ES teisę, tai nereiškia, kad ES institucijoms leidžiama viršyti Lenkijos Konstitucijoje apibrėžtą kompetenciją. Lenkijos Konstitucija išlieka aukščiausia šalies teise ir bet koks nacionalinės teisės ir ES teisės konfliktas turėtų būti sprendžiamas Lenkijos Konstitucijos naudai.
- 2025 m. lapkričio pabaigoje ESTT priėmė sprendimą, kritikuojantį Lenkijoje galiojantį konstitucinį santuokos apibrėžimą, kartu pažymint, kad Lenkija privalo pripažinti dviejų tos pačios lyties ES piliečių santuoką, teisėtai sudarytą kitoje valstybėje narėje. O 2025 m. gruodžio 18 d. ESTT priėmė nutartį pažymėdamas, jog Lenkija negali remtis savo konstitucine tapatybe, siekdama išvengti pagarbos bendroms vertybėms, nurodytoms ES sutartyse.
- Tuo tarpu Lenkijos Konstitucinis Tribunolas paskelbė, kad **ESTT sprendimas neturi jokios įtakos jo vidaus institucijų veiklai, nes, ESTT neturi kompetencijos vertinti Lenkijos konstitucinės tvarkos ar nacionalinių konstitucinių institucijų statuso.** Konstitucija yra aukščiausias Lenkijos Respublikos įstatymas, o ES sutartyse pabrėžiama, kad ESTT turi teisę priimti sprendimus, neviršydamas valstybių narių Europos Sąjungai suteiktos kompetencijos.
- Daugėjant atvejų, kai ES teismai varžo nacionalinių valstybių kompetencijas, Prancūzijos ir Vokietijos konstituciniai teismai priėmė vadinamąją „*ultra vires*“ („už įgaliojimų ribų“) koncepciją, pagal kurią bet kokie ES veiksmas, atlikti nesilaikant sutartimis suteiktų kompetencijų, yra laikomi negaliojančiais ir teisiškai neprivalomais konkrečios valstybės teisinėje sistemoje. Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas (Bundesverfassungsgericht) yra suformulavęs principą, kad tuo atveju, jeigu ES institucijos veikia viršydamos joms perduotas kompetencijas (*ultra vires*), jų aktai Vokietijoje gali būti neprivalomi. Panašūs sprendimai buvo priimti Italijos, Danijos, Čekijos, Ispanijos, Rumunijos teismuose.

LIETUVOJE SUSIKLOSTĖ PANAŠI SITUACIJA, TODĖL ATSIŽVELGDAMAS Į ŠIAS APLINKYBES, TAUTOS FORUMAS REIKALAUJA:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybę nedelsiant inicijuoti teisinę konferenciją, skirtą ESTT Sprendimo konstitucingumo analizei, siekiant išsiaiškinti, ar minėtas Sprendimas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam valstybinės kalbos statusui ir valstybės suvereniteto principui.
2. Taip pat kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl išaiškinimo, ar ESTT Sprendimas ir jo sukelti teisiniai padariniai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam valstybinės kalbos statusui, suvereniteto principui bei konstitucinio identiteto apsaugai, taip pat ar toks ES teisės aiškinimas neperžengia Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatytą valstybės kompetencijos ir suvereniteto ribų – Sąjunga gerbia valstybių narių lygybę prieš Sutartis bei nacionalinį jų savitumą, neatsiejamą nuo pagrindinių politinių bei konstitucinių jų struktūrų (*ES sutarties 4str. 2 dalis*).

3. Lietuvos Respublikos Seimą priimti aiškią politinę rezoliuciją, patvirtinančią valstybinės lietuvių kalbos, kaip konstitucinės vertybės, prioritetą ir įpareigojančią valstybės institucijas ginti ją visomis teisėtomis priemonėmis.
4. Taip pat peržiūrėti nacionalinę teisinę bazę, užtikrinant objektyvų ir proporcingą valstybinės kalbos mokėjimo vertinimo mechanizmą, atitinkantį tiek šalies Konstitucijos, tiek tarptautinių įsipareigojimų reikalavimus, bet nepaneigiantį imperatyvaus valstybinės lietuvių kalbos statuso.
5. Lietuvos mokslų akademiją inicijuoti plačią politinę ir akademinę diskusiją dėl ES teisės ir Lietuvos valstybės Konstitucijos santykio ribų, aiškiai įtvirtinant, kad nacionalinės tapatybės elementai – kalba, kultūra ir konstitucinė santvarka – yra saugomi pirmiausia valstybės Konstitucijos pagrindu.
- 7/ Lietuvos atstovus ES institucijose principingai kelti subsidiarumo principo taikymo klausimą, siekiant užkirsti kelią tolesniam nacionalinių valstybių suvereniteto ardymui.!

Jei manome, kad Lietuva kaip ir kitos šalys turi išlikti suverenios, privalome kuo skubiau pradėti reformuoti Europos Bendriją.

Tautos Forumo Inicijatyvinės grupės vardu:

Gaudentas Aukštikalnis
Alina Laučienė
Neringa Paškevičienė
Algimantas Jankauskas
Vilius Adomaitis
Kęstutis Dubnikas
Almantas Stankūnas
Julius Neviera
Dobilas Kezys
Laisvūnas Šopauskas
Algirdas Židonis

Visų vardu pasirašo Almantas Stankūnas